

OBJAVA

iz EU agencije za droge u Lisabonu

EUROPSKO ISTRAŽIVANJE O PUŠENJU, PIJENJU ALKOHOLA I UZIMANJU DROGA MEĐU UČENICIMA

(eng. *EUROPEAN SCHOOL SURVEY PROJECT ON ALCOHOL AND OTHER DRUGS - ESPAD*)

Novi ESPAD rezultati: tinejdžersko pijenje i pušenje su u opadanju, ali zabrinjava rizično korištenje kanabisa te nova ovisnička ponašanja

Pušenje cigareta i pijenje alkohola među učenicima u dobi 15-16 godina u trenutku ispitivanja pokazuju znakove opadanja, ali zabrinjava nas potencijalno rizično korištenje kanabisa te izazovi koje predstavljaju nova ovisnička ponašanja. Ovo su neki od rezultata danas objavljeni u novom izvještaju **Europskog istraživanja o pušenju, pijenju alkohola, uzimanju droga i drugim oblicima ovisnosti u djece školske dobi (ESPAD)**. Istraživanje, objavljeno u suradnji s **Europskim centrom za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA)**, temelji se na anketama provedenima 2019. u 35 europskih zemalja, uključujući 25 članica EU⁽¹⁾.

Ovo je sedmi val prikupljanja podataka koje ESPAD projekt provodi još od 1995. Ukupno je **99 647** učenika sudjelovalo u posljednjem valu istraživanja i to tako da su odgovarali na anonimni upitnik. **ESPAD Izvještaj 2019** sadrži informacije o iskustvima učenika i njihovim percepcijama o raznim sredstvima ovisnosti, uključujući: duhan, alkohol, ilegalna sredstva ovisnosti (ilegalne droge), inhalante, lijekove i nove psihoaktivne droge (NPS). Također su pokrivene teme korištenja društvenih medija, igranja video igara i kockanja.

Da bi se održao korak s pojavama novih rizičnih ponašanja među mladima u Europi, **ESPAD** upitnik se konstantno prilagođava i uključuje nove teme, dok u isto vrijeme zadržava svoja glavna pitanja kako bi pratio dugoročne trendove. Da bi se bolje opisao suvremeni način konzumacije nikotina, anketni upitnik iz 2019. je proširen tako da po prvi put u svim zemljama koje sudjeluju u istraživanju uključuje i pušenje e-cigareta. Također su dodani i neki instrumenti za probir rizičnih ponašanja, uključujući problematično kockanje, visokorizično korištenje kanabisa te samoprocjena problematičnog korištenja društvenih medija i video igara⁽²⁾.

Smanjenje tinejdžerskog pijenja i pušenja cigareta te novi uvidi u korištenje e-cigareta na razini ESPAD zemalja

Pijenje alkohola ostaje visoko među adolescentima u Europi, uz prosječno više od tri četvrtine (79 %) učenika koji su pili alkohol u životu te uz gotovo polovicu (47 %) njih koji su ga pili u posljednjih mjesec dana (*trenutno korištenje*)⁽³⁾. Ali podaci trenda⁽⁴⁾ pokazuju određen lagani pad, s razinama koje su sada niže nego 2003. kada su oba pokazatelja dosegla svoj vrhunac uz 91 % odnosno 63 %.

Prevalencija **ekscesivnog epizodičnog pijenja**⁽⁵⁾ dosegla je svoju najnižu razinu u istraživanju 2019. (35 %) nakon što je vrhunac dosegla 2007. (43 %) (prikazano u tablici 14., 91. stranica Izvještaja). Podaci pokazuju da su se spolne razlike u prevalenciji ovog načina pijenja alkohola s vremenom smanjile (mladići 36 %; djevojke 34 %) (vidljivo na slici 20., 94. stranica Izvještaja). Moguće je da su promjene u nacionalnim zakonskim regulativama vezano uz pijenje alkohola pridonijele smanjenju pijenja alkohola među mladima.

Pozitivne promjene su također vidljive i kod **tinejdžerskog pušenja**, a u pozadini navedenih promjena su mjere javne politike usmjerene na ograničavanje uporabe duhana koje su se uvodile u posljednja dva desetljeća. Između 1995. i 2019., **ESPAD** prosjeci pušenja cigareta pali su za životno korištenje (sa 68 % na 42 %); trenutno pušenje (s 33 % na 20 %) te za svakodnevno pušenje (s 20 % na 10 %). Novi podaci otkrivaju visoku prevalenciju korištenja e-cigareta – 40 % za životnu prevalenciju i 14 % za uporabu u posljednjih mjesec dana – uz to da oni koji *nikada nisu pušili (cigarete)* pokazuju veće udjele ovog ponašanja od *povremenih pušača* i *redovitih pušača*. Iako istraživanje nije sadržavalo upit oko sadržaja e-cigareta, vjerojatno je da visok udio e-cigareta uključuje nikotin i moguće je da je ukupno korištenje nikotina među adolescentima opet u porastu. Ovaj problem zahtijeva dodatna istraživanja s obzirom na potencijalne javnozdravstvene posljedice.

Korištenje ilegalnih droga je u padu, ali zabrinjava visokorizično korištenje kanabisa (marihuane), lijekova te NPS-a na razini ESPAD zemalja

Posljednja anketa pokazuje da je, u prosjeku, svaki šesti učenik (17 %) koristio ilegalnu drogu barem jednom u životu, uz to da razine značajno variraju među ESPAD zemljama (raspon: 4.2 % - 29 %). Životna prevalencija uporabe ilegalnih droga u ovoj skupini u blagom je padu od 2011. (prikazano u tablici 14., 91. stranica Izvještaja), iako je općenito stabilna tijekom posljednja dva desetljeća.

Kanabis (marihuana) je i dalje najčešće korištena ilegalna droga među učenicima **ESPAD** zemalja. Prosječno je 16 % učenika izjavilo da je koristilo marihuanu barem jednom u životu (11 % u 1995.), dok 7.1 % u posljednjih mjesec dana (4.1 % u 1995.). Životna prevalencija lagano opada od 2011., dok je uporaba u posljednjih mjesec dana stabilna od 2007. Visokorizično korištenje marihuane, koje je 2019. po prvi puta ispitano u svim zemljama koje su sudjelovale u istraživanju, otkrilo je da, u prosjeku, 4 % učenika ulazi u ovu kategoriju čime su potencijalno u riziku od razvijanja problema vezanih uz korištenje kanabisa. Razumijevanje i praćenje ovog fenomena važno je za utvrđivanje i razvoj potrebnih preventivnih mjera.

Nemedicinsko korištenje lijekova među adolescentima ostaje zabrinjavajuće. Na primjer, 6.6 % od onih koji su anketirani izjavilo je da je barem jednom u životu koristilo trankvilizatore ili sedative, a njih 4 % analgetike da bi *promijenili raspoloženje*. U prosjeku, 3.4 % učenika izjavilo je da su koristili nove psihoaktivne droge (NPS) u životu – što je mali pad u odnosu na 4 % iz 2015. – ali i dalje je ta razina viša u odnosu na pojedinačnu razinu korištenja amfetamina, ecstasy-a, kokaina ili LSD-a. Gotovo svi NPS korisnici su ujedno korisnici više različitih sredstava ovisnosti (također konzumiraju alkohol, kanabis i stimulanse). Kontinuirana pojava NPS-a te korištenje više različitih sredstava ovisnosti među korisnicima NPS-a ukazuje na potrebu pažljivijeg praćenja ovog rizičnog ponašanja.

Kockanje, igranje video igara i društveni mediji – potrebna je budnost

Prema Izvještaju: „Visoka razina normalizacije kockanja u društvima te kultura kockanja unutar obiteljskog okruženja prepoznati su kao važni pokretači započinjanja s kockanjem kod mladih te usmjeravanja mladih u problematično kockanje“. **ESPAD** 2019 rezultati pokazuju da je kockanje za novac postalo popularna aktivnost među učenicima u Europi, s 22 % ispitanika koji su izjavili da su u posljednjih 12 mjeseci kockali na barem jednu igru (pretežito lutrija). U istom razdoblju 7.9 % učenika kockalo za novac na internetu. Probirni alat za procjenu problematičnog kockanja koji je korišten u anketnom upitniku iz 2019. otkrio je da u prosjeku 5 % učenika koji su kockali u posljednjih 12 mjeseci ulazi u ovu kategoriju.

Tijekom posljednja dva desetljeća, a uglavnom potaknuto rastućom popularnosti pametnih telefona i tableta, igranje video igara postalo je popularnije te se u sve većoj mjeri igraju igre na ovim uređajima. Oko 60 % učenika izjavilo je da je u posljednjih mjesec dana igralo digitalne igre tijekom tipičnog radnog dana (69 % tijekom vikenda). U većini zemalja mladići provode dvostruko više vremena igrajući video igre u odnosu na djevojke.

Oko 94 % učenika je izjavilo da je koristilo društvene medije tijekom prošlog tjedna. U prosjeku, učenici potroše 2-3 sata na društvenim medijima tijekom tipičnog radnog dana, što se raste i do 6 ili više sati tijekom vikenda. U većini zemalja djevojke su prijavile češće korištenje društvenih medija tijekom vikenda u odnosu na mladiće.

Izveštaj zaključuje: „S prikupljanjem podataka 2019., ESPAD ujedinjuje usporedive informacije iz više od 30 europskih zemalja tijekom razdoblja od 24 godine. Time projekt ima jedinstvenu i važnu poziciju u stvaranju doprinosa razvoju vjerodostojnih i učinkovitih mjera i intervencija za očuvanje zdravlja mladih i društvenog blagostanja općenito.“

ESPAD (www.espad.org) je suradnička mreža nezavisnih istraživačkih timova u više od 40 europskih zemalja i najveći je međunarodni istraživački projekt o adolescentskom korištenju sredstava ovisnosti u svijetu. Koordiniran je od strane talijanskog ESPAD tima u Nacionalnom Istraživačkom Vijeću Italije (CNR-IFC). **EMCDDA** (www.emcdda.europa.eu) je decentralizirana EU agencija smještena u Lisabonu, a opslužuje EU i njezine države članice s faktografskim, objektivnim, pouzdanim i usporedivim informacijama o drogama, ovisnostima o drogama i njihovim posljedicama kako bi informirala dionike javnih politika i stručnjake.

Bilješke:

⁽¹⁾ Izveštaj (na engleskom) i podaci koji su u podlozi analiza su dostupni na [web stranici EMCDDA-a](#) te na [stranici ESPAD-a](#). Tablice se mogu preuzeti u Excel formatu.

⁽²⁾ Alati za probir: CAST skala za kanabis (Legleye et al., 2007, 2011), Laž/oklada upitnik za igranje video igara (Johnson et al., 1997), te prilagođeni probirni alat za društvene medije i igranje video igara (based on Holstein et al., 2014).

⁽³⁾ Postotci zabilježeni u ovoj objavi za medije su ESPAD prosjeci (neponderirani prosjek nacionalnih prosjeka).

⁽⁴⁾ Za ESPAD vremenske trendove, izračuni pojedinih zemalja uprosječeni su na temelju 30 zemalja s valjanim izračunima na najmanje četiri (uključujući 2019) od sedam vremenskih točaka (valova) ESPAD istraživanja.

⁽⁵⁾ Pet ili više alkoholnih pića tijekom barem jedne prigode u posljednjih 30 dana.